

Pastaigu maršruts

Vecpilsētas dižkoku ēnā

Maršruta raksturojums: Maršruts ved ceļotāju pa Valmieras vecpilsētas gleznainākajām vietām un iepazīstina ar tās stāstiem, kas zināmi vienīgi viņiem – vecpilsētas dižkokiem. Dižozols pie Valmieras Sv. Sīmaņa baznīcas zinās stāstīt par pirmo Valmieras latviešu kārtas mācītāju Jāni Neilandu un viņa sirsnīgumu, savukārt ozols pie Livonijas laika pils mūriem norādīs uz senāko saglabājušos koka ēku Valmierā. Maršrutā ceļotājs satiks jaunāko Valmieras koku – liepiņu, stādītu par godu ģenerālienei, Valmiermuižas īpašnieci un hernhūtiešu kustības atbalstītājai Magdalēnai Elizabetei fon Hallartei, kā arī dzirdēs citus senākus un jaunākus dižkoku stāstus.

Ieteicamais laiks: Maršruts veicams visa gada garumā

Maršruta garums: ~ 1.5 km

Aptuvenais ilgums: ~ 30 min.

Sākuma un beigu punkts: Valmieras Sv. Sīmaņa baznīca

Maršruta gaita: Valmieras Sv. Sīmaņa baznīca – Livonijas ordeņa pilsdrupas – Lucas kalns – Valterkaļņiņš – Livonijas ordeņa pilsdrupas – Valmieras Sv. Sīmaņa baznīca

Alternatīvas: Maršrutu iespējams apvienot ar velomaršrutu "Valmieras dižkoku stāsti".

Tūrisma informācija: Valmieras Tūrisma informācijas centrā Rīgas ielā 10 un www.visit.valmiera.lv, pieejams arī pilsētas audiogids

Valmieras Tūrisma informācijas centrs | Rīgas iela 10, Valmiera | T. 26332213, 64207177 | tic@valmiera.lv | visit.valmiera.lv | [f](https://www.facebook.com/visitvalmiera) [i](https://www.instagram.com/visitvalmiera) [y](https://www.youtube.com/visitvalmiera) /visitvalmiera

(C) Valmieras pilsētas pašvaldība, 2018

Dižkoki: Dižkoki ir lieli un veci koki, kam ir kultūrvēstures, izglītojoša vai zinātniska funkcija. Tiem ir liela nozīme vispārējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. To esamība, kā arī to apdzīvojošo sugu daudzveidība ir labs vides kvalitātes raksturojums. Dižkoks uztverams kā patstāvīga ekosistēma, un tas ir dzīves telpa daudzām retām un apdraudētām zīdītāju, putnu, kukaiņu, sēņu sugām u.c. organismiem.

Minimālie aizsargājamo koku – dižkoku apkārtmēra izmēri izplatītāko sugu kokiem atbilstoši MK noteikumiem Nr.264 (16.03.2010) ir: baltais vītols – 4,5 metri, parastais ozols – 4 metri, āra bērzs – 3 metri, parastā liepa, parastā kļava – 3,5 metri, parastā egle – 3 metri, parastā priede – 2,5 metri.

1. Jāņa Neilanda (1840-1915) dižozols ir piedzīvojis to spēku, ar kuru jaunais mācītājs uzsācis darbu un dzirdējis apbrīnu, ar kādu tauta un draudzes locekļi runā par iemīļoto un cienīto **Neilandmācītāju**. Kad 19.gs. beigās Valmieras draudze kļuva vienam mācītājam par lielu, to sadalīja divās daļās un par Valmiermuižas draudzes mācītāju ievēlēja Jāni Neilandu – pirmo latviešu izcelsmes mācītāju Valmierā. Mācītājs bijis tik iecietīgs un nesavtīgs, ka vajadzības gadījumā lūdzējam tūlīt pat ir novilcis un atdevis savu kreklu, sievai vien piebilstot: "Bet, Bertīn, viņam ļoti vajag!" Savukārt sprediķi lasīti ne vien baznīcēniem, bet arī cietumniekiem, un pirms došanās uz šādu sprediķi mājiniekiem Jānis Neilands vienmēr noteicis: "Nu es atkal iešu pie tiem mīļajiem neliešiem!". GPS: 57.538279, 25.426652

2. Apejot apkārt Valmieras Sv. Sīmaņa baznīcai nevar nepamanīt gleznaini noliekušos **liepu** un var tikai minēt, vai tā ir noliekusies aiz pazemības, saguruma vai vienkārši paliekusi galvu, lai var tālāk saredzēt pāri Gaujai. Savukārt kopš 2014.gada 10.aprīļa tai pievienojusies jauna liepiņa ģenerālienes **Magdalēnas Elizabetes fon Hallartes** (1683-1750) piemiņai. Hallarte bija Valmiermuižas īpašniece, hernhūtiešu kustības atbalstītāja, literatūras apgādātāja un izplatītāja. Hallarti dēvē arī par pirmo sievieti – personību Latvijas vēsturē. Valmiermuižā Hallarte nodibināja hernhūtiešu skolotāju semināru latviešiem, kā arī finansēja un organizēja pirmo nozīmīgāko hernhūtiešu izdevumu latviešu valodā. Savukārt senās liepas un Hallartes attiecības iesākās 1727.gadā, kad mira ģenerālienes vīrs, kurš tika apglabāts sievas celtā kapličā aiz Valmieras Sv. Sīmaņa baznīcas sakristejas, un tai blakus iestādīja trīs liepas. GPS: 57.538594, 25.427102

3. Audzis pie senākās koka ēkas Valmierā (celta 1735.gadā) un pirmās pašvaldībai piederošās aptiekas Baltijā, **dižozols** noteikti mācēs ieteikt kādu pārbaudītu zālīti arī jūsu kaitei. Tomēr lepnumu un diženumu koks noteikti būs noskatījis no 1906.gadā celtā sarkanā ķieģeļu nama tepat ozolam kaimiņos. Projektētājs Karls Ludvīgs Maršners, kura sieva bija dzimusi Valterē, namu cēla par godu savam pirmdzimtajam dēlam. Ģimene namā uzturējās vasarās, kā arī tajā varēja uzturēties visi Valteru dzimtas locekļi. Tomēr nams drīz kļuva par īres dzīvokļu namu, un viņi bijuši kalpone esot kļuvusi necerēti bagāta, jo netālu no nama esot bijušas noraktas dārglietas, servīzes un citi vērtīgi priekšmeti, ko Maršnera kundze kalponei darījusi zināmu. GPS: 57.539220, 25.427780

4. Izvietojusies katrā savā ceļa pusē, abas liepas (4,87m un 4,40m) labprāt dalās atmiņās par bijušajiem muižas iemītniekiem. Kad savā stāstījumā tās nonāk līdz rakstniekam **Knutam Lesiņam** (1909-2000), kurš 13 gadu vecumā kopā ar vecākiem sāka apdzīvot muižas telpas, bērnība, vasara un Gauja ienāk katrā klausītāja sirdī. "[...] Sekojošie pieci gadi Valmierā ieskaitāmi jaukāajos, kādus esmu piedzīvojis. [...] Dārzu ar viena vaļenika palīdzību mēs paši apsaimniekojām, ierīkojot arī bišu dravu un prāvu sakņu dārzu, kas gan reizēm traucēja manu savvaļas omulību, sevišķi ar plašo tomātu dēstu lauku, kas allaž bija jālaista un jāpārsien. Ar bitēm tāpat nevarēju iedraudzēties. Ja neskaita šīs sīkās nepatīkšanas, es vasarā biju pilnīgi brīvs. Man bija laiva un makšķeres, un jau rīta agrumā Gaujas krācēs sākās varena rosība. Tā bija Gaujas zēnu paradīze, kas sniedzās augšpusē līdz stāvajiem krastiem. Būt laivas īpašniekam nozīmē pārvaldīt upi, un es dažkārt dzīvoju kā ķīnietis savā džonkā, sviestmaizēm un ūdens pudeli nodrošinājies, arī pa naktij pārļaidzams zem kāda ozola vai liepas Gaujas krastā. [...]".

GPS: 57.540083, 25.430937; 57.540065, 25.430973

Savukārt jau savās rakstnieka gaitās kā pirmo un spilgtāko tipāžu starp valmieriešiem 20.gados Knuts Lesiņš minēja Valmieras izcilo vienpāti – Šanas biedrības priekšnieku **grāfu Miķeli Amālijas dēlu Vanagu**, kas "plunčājās pa Gauju rudenos vēl tad, kad gar malām sāka rādīties pirmie ledus vižņi, kā to, uz skolu iedams, dažkārt rītos novēroju. Kā Šanas biedrības priekšnieks viņš arī peldēšanu uztvēra ne pa jokam!"

5. Valterkalniņš un tā apkārtnē visos laikos ir bijusi iecienīta satikšanās un pastaigu vieta. Var tikai iedomāties, cik daudz spožu Valmieras personību ir gājuši garām šai **dižliepai** un kādas interesantas valodas tā pieredzējusi. Šobrīd **Pāvils Rozītis** (1889-1937) ir slavenākā pilsētas literārā darba – romāna "Valmieras puikas" autors, taču dižliepa ir piedzīvojusi arī viņa jaunības dienas, kad 20.gs. sākumā kopā ar skolas biedriem Pāvils Rozītis bija biežs viesis Valterkalniņa apkārtne, kur tika izspānoti pirmie mīlestības sapņi un varbūt arī dzirdēti tās pirmie vārdi... Iespējams, tieši lūkošanās uz Gauju no Valterkalniņa rakstnieku ir mudinājusi uz vārdiem: "Tādu pilsētu, kurām tek citas upes cauri, pasaulē ir bez gala. Bet Gauja tek tikai cauri Valmierai!".

GPS: 57.539244, 25.429147

6. Interesanta trijotne – **dižais ozols**, laika zoba skartais Valtera namiņš un savā laikā visiem zināmais novadpētnieks un muzeja darbinieks **Laimonis Liepnieks** (1927-2001), kurš kādu laiku namiņā mitinājies un uz jautājumu "Ko jums nozīmē Valmierā?" atbildēja – "Visu!". Liela bija Laimoņa Liepnieka vēstures mīlestība un kāre uz senajiem stāstiem un nostāstiem, kas pagājušā gadsimta 40.gadu beigās (aktīvāk kopš 1950.gada) viņam palīdzēja vadīt Valmieras ekskursijas. Interesanti ir arī novadpētnieka dzimšanas dati. Kaut arī dzimis 13.aprīlī, lai izbēgtu no velna duča dzimšanas datuma, kā oficiāls novadpētnieka dzimšanas datums dokumentos minēts 20.aprīlis. Kas zina – varbūt, vērtīgi ieklausoties, dižozols arī jums atklās kādu no Laimoņa Liepnieka stāstiem?

GPS: 57.539580, 25.429157